

Ett värmland
för alla

SuToHaMu

En samarbetsmodell för små
kommuner som förebygger

Inledning

Att bryta negativa spiraler och pågående radikaliseringsarbete är ett viktigt men resurskrävande arbete. Förebyggande insatser är därför det bästa sett ur alla aspekter. Det är här som den unika samverkan som sker i Norra Värmland mellan kommunerna Sunne, Torsby, Hagfors och Munkfors, det så kallade SuToHaMu-samarbetet kommer in i bilden.

Ett lokalsamhälle kan på kort tid drabbas hårt om våldsbejakande grupper etablerar sig på orten. Mycket tid, kraft och resurser går åt att förhindra nyrekrytering och att få redan aktiva att lämna miljön bakom sig. Utsatthet för våldsbejakande extremism följer heller inte storlek på kommun. När det handlar om exempelvis vit makt-miljön är det ofta så att en liten kommun är hårdare drabbad samtidigt som resurser, både personella som ekonomiska är mer begränsade.

Med tidigt förebyggande arbete kan många av dessa problem stoppas i sin linda. Ett arbete med fokus på öppenhet, trygga miljöer och ett inkluderande förhållningssätt skapar inte bara ökad trivsel utan det stärker också samhörigheten och minskar utrymmet för missnöjesyttringar i form av extremism. Våldsbejakande grupper trivs helt enkelt dåligt i ett öppet samhälle.

Med ledord som samverkan och förebyggande har fyra glesbygdskommuner i norra Värmland under många år format ett väl fungerande samarbete som numer tar ett helhetsgrepp kring det förebyggande arbetet där frågor om ANDT, Brottsförebyggande och våldsbejakande extremism samlas under samma paraply. Resultatet av samarbetet blir inte bara ett effektivt utnyttjande av resurser utan skapar också en ökad kreativitet i det förebyggande arbetet. Med delat ansvar sätter man ribban högre och skapar en rad mervärden i gruppens gemensamma åtaganden. Genom att följa SuToHaMu-samarbetet i norra Värmland har vi kunnat lära mycket om de utmaningar en liten kommun står inför när det kommer till förebyggande arbete. Men också om den lilla kommunens fördelar i form av idérikedom och korta beslutsvägar.

SuToHaMu – Sunne Torsby Hagfors och Munkfors förebygger tillsammans

I de norra länsdelarna i Värmland har man sedan många år tradition av att samarbeta inom en rad olika områden, inte minst när det kommer till förebyggande arbete. Redan på 1980-talet myntades uttrycket SuToHaMu som står för Sunne, Torsby, Hagfors och Munkfors när skolorna och kommunernas ANDT-förebyggande arbete började med gemensamma ungdomsdiscon. Snabbt blev detta populärt

3

och så många som 700 unga kunde samlas på dessa drogfria arrangemang som sköttes gemensamt av skolan, fritidsgårdarna och socialtjänsten i nära samarbete med polisen.

Även om ungdomsdanserna sedan några år ligger nere har det inte inneburit slutet för SuToHaMu-samarbetet. När Länsstyrelsen i slutet av 1990-talet fick ett regionalt samordningsuppdrag för ANDT-arbetet (Alkohol, Narkotika, Dopning och Tobak) blev det en naturlig del av SuToHaMu-samarbetet och den regionala samordnaren på Länsstyrelsen fick en viktig funktion. 2017 breddades Länsstyrelsens roll till att också innefatta det brottsförebyggande arbetet. Tack vare tidigare samarbeten föll det sig naturligt att även dessa frågor inkluderades.

Agera Värmland som sedan 2015 arbetat med ett samordningsuppdrag kring frågor kopplade till våldsbejakande extremism och som har ett nära samarbete med Länsstyrelsen är numer också en del av samarbetet och ansvarar för att förmedla lägesbilder och bidra med sin kunskap kring frågor kopplade till våldsbejakande extremism.

Sammantaget innebär detta att SuToHaMu-kommunerna Sunne, Torsby, Hagfors och Munkfors nu har ett gemensamt förebyggande arbete som täcker in hela den förebyggande paletten i en och samma verksamhet.

SuToHaMu – strukturen

Samarbetet är inte bara något som plockas fram vid behov utan det finns en tydlig struktur som ger arbetet en gemensam riktning. Målet är att synliggöra, stärka och samordna kommunernas och polisens insatser för att därigenom minska brottsligheten och öka tryggheten för invånarna i samtliga fyra kommuner.

I en samverkansöverenskommelse som undertecknats av kommunalråden och lokalpolisområdeschefen regleras arbetet i ett antal punkter som definierar vad och hur samarbetet ska bedrivas. Överenskommelsen är löpande tills någon av parterna önskar att säga upp den.

- I varje kommun finns lokala råd som hanterar det förebyggande arbetet. Dessa benämns trygghetsråd lokala förebyggande råd eller folkhälsoråd men grundtanken att vara ett lokalt sektorsövergripande råd där frågor kopplade till ANDT, brottsförebyggande arbete och våldsbejakande extremism är densamma i alla kommuner. De lokala råden träffas två till fyra gånger per år. Det som beslutas i dessa råd kan antingen utgöra medskick till den gemensamma SuToHaMu-gruppen eller vara frågor som initierats av densamma och som sedan skickats till kommunens lokala råd.
- Respektive kommun förbinder sig att ha en ansvarig samordnare som samverkar både inom kommunen och med berörda parter inom SuToHaMu-gruppen.
- De fyra samordnarna tillsammans med kommunpolis utgör i sin tur den arbetsgrupp som driver det gemensamma arbetet framåt. De träffas under en eftermiddag en gång i månaden enligt ett rullande schema där kommunerna turas om att ansvara för agendan. Vid dessa möten är Länsstyrelsen med frågor kring ANDT, brottsförebyggande frågor samt Agera Värmland med frågor kring våldsbejakande extremism adjungerade.
- Övergripande finns slutligen en styrgrupp som består av ordförande i respektive kommunstyrelse, kommunchefer samt lokalpolisområdets chef och kommunpolis. Styrgruppen träffas två gånger per år.

I samverkan beslutas det vilka områden inom det förebyggande arbetet som ska prioriteras. Detta kan röra både lokala och gemensamma frågor. Det ligger också i SuToHaMu-samarbetets ansvarsområde att upprätta lokala medborgarlöften i de fyra kommunerna. Den tydliga strukturen i arbetet leder till att öka effektiviteten och korta tiden mellan förslag och beslut. En annan vinst är att det förebyggande arbetet får en tydlig plats på kommunernas dagordning eftersom viktiga funktioner inom kommunen är engagerade i arbetet. En ytterligare fördel är också att den lilla kommunens begränsade resurser kan utnyttjas på ett verkningsfullt sätt.

SuToHaMu – i praktiken

För att tydliggöra styrkan i kommunövergripande samarbete presenteras här en fallbeskrivning med koppling till våldsbejakande extremism. Viktiga beståndsdelar blir strukturens bidrag till upptäckt, kunskapen om den egna ortens risk- och skyddsfaktorer, erfarenhetsutbyte med grannkommuner samt den nära kontakten med yrkesverksamma inom fältet.

Fallbeskrivning – ”NMR lockar unga på gymnasiet”

Detta case utgör inget enskilt faktiskt ärende utan är sammansatt av några olika ”fall” som Agera Värmland varit inkopplade på. Vi utgår från en kommunal gymnasieskola där några elever radikaliserats och ansluter sig till Nordiska motståndsrörelsen (NMR).

Viktigt att komma ihåg vid den här sortens insatser är att det tar lång tid för en person att ändra sina åsikter. Arbetet med att få någon att lämna sina tidigare övertygelser kan och får därför inte forceras. I första läget får man vara nöjd när eleverna inte längre deltar i organisationens aktiviteter, för att sedan fortsätta det långsiktiga arbetet som på sikt förhoppningsvis leder till ökad tolerans och ett demokratiskt synsätt.

Så här skulle arbetsgången för ett ärende kunna se ut inom SuToHaMu-samarbetet:

- En lärare på den lokala gymnasieskolan upptäcker att någon eller några spridit propaganda från NMR i skolans lokaler. Misstankarna faller på tre unga killar som tidigare klottrat rasistiska symboler i anslutning till skolan.
- Skolans rektor informeras och eftersom hen sitter med i kommunens förebyggande råd faller det sig naturligt att ta med frågan till gruppen. Den kommunala samordnaren kopplat till brottsförebyggande frågor får i enlighet med den handlingsplan som upprättats i uppdrag att se över om och vad som behöver göras.
- Eftersom en av eleverna bor i grannkommunen behöver också den kommunen involveras. Vilket sker vid SuToHaMu-gruppens månadsmöte.
- Agera Värmland som samordnar arbetet kopplat till våldsbejakande extremism i länet och som sitter med vid SuToHaMu-gruppens möten får del av informationen och ombeds att ge förslag på vad som bör göras. Redan här öppnas möjligheter till en rad åtgärder som kan bestå av handledning och utbildning för skolpersonal, orossamtal och stöd till berörda familjer.
- I det här skedet återvänder frågan till den berörda skolan och det praktiska arbetet tar vid. Skolledningen kallar till ett möte för elevhälsan och undervisande lärare där också Agera Värmland och kommunens kontaktperson finns med.

När den här sortens möten arrangeras är inte sekretessfrågor något problem eftersom man i det här läget inte behöver prata om vem eller vilka individer som berörs, utan bara hur problembilden ser ut. Om det uppstår behov kan avtal om samtycke upprättas under arbetets gång.

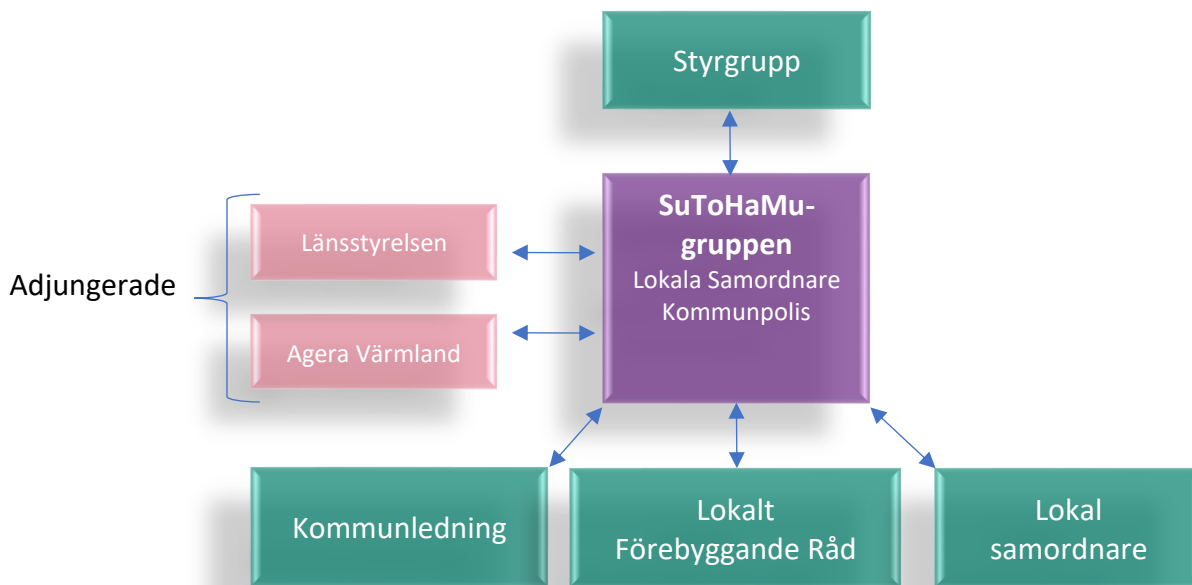
- Vid mötet på skolan framkommer önskemål om utbildningsinsatser för skolans personal samt ärendehandledning till den grupp som kommer att arbeta praktisk med frågan. Utbildning och handledning kommer att skötas av Agera Värmland som också ber skolan att erbjuda anhörig- och individstöd till berörda familjer.
- När arbetet inleds kommer det fram oroande uppgifter som gör att polis och säkerhetspolis bör informeras. Detta ombesörjs av kommunpolisen som redan har kännedom om ärendet eftersom hen ingår i kommunens förebyggande råd. Under tiden fortsätter det praktiska arbetet på lokal nivå med personer som står eleverna och deras familjer nära. Berörd personal får regelbundet handledning av Agera.
- De oroande uppgifter man fick tidigt visar sig inte vara så allvarliga utan arbetet kan fortsätta enligt plan. Detta innebär utbildning av personal kring bemötande, stöd till närstående och arbete på individnivå med de tre eleverna. Ett arbete som i möjligaste mån fokuserar på deras styrkor i stället för svagheter.
- Efter några månaders arbete börjar man se resultat, propagandan slutar dyka upp och killarnas skolresultat vänder uppåt. I det här skedet gör många det stora misstaget att avbryta insatsen i tron att allt är bra. Slutar vi för tidigt finns det en risk att ungdomarna känner sig svikna (igen) av vuxenvärlden och söker sig tillbaka till sin gamla trygghet. Givetvis går det att glesa ut möten och ha färre som ingår i teamet men det är viktigt att eleven känner att vi finns kvar. Att bygga relation kan för många unga i den här situationen vara väldigt svårt och ett för tidigt uppbrott kan till och med göra saken värre än innan. Av denna anledning är det viktigt att vi redan innan arbetet startar har klart för sig att det är ett långsiktigt åtagande och att vi tar höjd för att inte tvingas bryta i förtid.

Om och när ett liknande ärende dyker upp blir fördelarna med ett strukturerat samarbete tydliga. Eftersom alla i kedjan är medvetna om sina roller och genom att kontaktvägar i förväg utarbetats kan **arbetet sättas igång snabbt**, samtidigt som det också skapas **förutsättningar för långsiktighet**, vilket är två viktiga parametrar för ett lyckat resultat.

Den grundläggande idén i arbetssättet ovan utgår från att det är kommunen och skolan som äger frågan istället för att någon utifrån tar över ansvaret. En viktig fördel är då att arbetet kommer att utföras av personer som redan har en relation med eleverna och känner den lokala kulturen. Samt kanske viktigast – kommer att finnas kvar över tid.

Tack vare den regionala samordningen finns sakkunnig hjälp nära till hands när exempelvis handledning och utbildning behövs för att stärka upp det lokala arbetet.

SuToHaMu

SuToHaMu – En naturlig nod för Ageras samarbetsmodell.

Den samordning som Agera Värmland bedrivit i Värmland sedan 2015 kopplat till frågor rörande våldsbejakande extremism passar som hand i handske tillsammans med den modell för förebyggande arbete som norra länsdelarna arbetat med under många år.

Inom ramen för projektet ”Samordning mot extremism” har den stora ambitionen varit att etablerat ett kunskapsbaserat arbete mot våldsbejakande extremism i samtliga av länets 16 kommuner som både innefattat tidigt förebyggande insatser och åtgärder vid etablerad problematik. En av de främsta framgångsfaktorer som vi identifierat har handlat om att koppla arbetet med våldsbejakande extremism till det förebyggande arbete som redan bedrivs ute i kommunerna.

8

Genom att undvika att uppfinna hjulet på nytt har arbetet mot VBE snabbare kunnat etableras utan att skapa nya strukturer eller grupper inom kommunerna. Samordningsvinsterna har varit stora och implementeringen av ett för de flesta kommuner nytt arbetsområde – våldsbejakande extremism, har kunnat ske utan stora investeringar i pengar eller personal. När vi fick möjlighet till ett djupare samarbete med SuToHaMu-kommunerna föll bitarna på plats och vi kunde se vår vision om samarbete och samordning i praktisk verklighet.

Femstegsmodellen

Arbetet tillsammans med våra kommuner i länet har mynnat ut i en idé om en femstegsmodell med en sammanhängande händelsekedja i det förebyggande arbetet som tar sin utgångspunkt i det lokala arbetet men som sträcker sig ända upp till den nationella nivån.

De fem nivåerna i denna tänkta samarbetsmodell är:

- **Kommunen** som med sin lokala kunskap utgör den primära nivån. Här sker kontakten med lokal samordnare och lokala förebyggande råd
- **Lokala polisområdet LPO.** Andra nivån handlar om de närliggande kommunerna som ingår i det gemensamma LPO-området. Kommunpolis blir här en naturlig del av samarbetet.

- **Länsnivå.** På länsnivå finns en regional samordning som antingen kan vara underställd länsstyrelsen eller som i Värmland sköts av en ideell organisation. Här kopplas också länspolis och regionala civilsamhällesorganisationer in i samarbetet.
- **Polisregionnivå.** Vissa frågor, exempelvis avhopp och anhörigfrågor kan behöva ett större geografiskt område och större resurser. På den här nivån finns också tillgång till Säkerhetspolisen om det skulle bli aktuellt.
- **Nationell nivå.** Slutligen har vi den nationella nivån där Center mot våldsbejakande extremism, CVE har ett övergripande ansvar både för kontakter och stöd med övriga nivåer men också den viktiga kontakten med departement, forskning, internationella kontakter och omvärldsbevakning.

SuToHaMu-samarbetet utgår idag från de tre första stegen i modellen ovan. Om arbetet kompletterades med övriga två steg skulle vi på ett effektivt sätt kunna hantera alla de utmaningar som praktiskt arbete mot våldsbejakande extremism innebär.

Sammanfattning

Med utgångspunkt i den enskilda kommunens förutsättningar och problematik samlas de fyra kommunerna Sunne, Torsby, Hagfors och Munkfors i det förebyggande arbetet som går under namnet SuToHaMu. Genom att samarbeta samt dela på arbetsuppgifter och resurser åstadkommer man ett förebyggande arbete som genererar mer än insatt kapital.

Genom samarbetet höjer man både ambitionsnivån och kvalitén i det lokala arbetet samtidigt som man blir en starkare röst regionalt. Genom samarbetet är man inte heller lika känslig för personella förändringar. Något som kan vara ett stort problem för små kommuners verksamhet.

Tack vare att Agera är en del av Sutohamu-arbetet kan vi bidra med vår kunskap kopplad till våldsbejakande extremism och på ett enkelt sätt förmedla det till fyra kommuner och den lokala polisen vid ett och samma tillfälle. Något som innebär att den förebyggande paletten blir komplett för de fyra deltagande kommunerna. Samtidigt blir vi på Agera Värmland uppdaterade med kommunernas lokala lägesbilder vilket leder till att också vi blir bättre på det vi gör.

